

Arazi Engebeli Reel Kesim Edilgen

Geçen yıl bu zamanlarda genel seçimlerin ardından yayınlanan bir yazımızda, yeni siyasi krizler yaratılmaz ve enerji israfına yol açılmazsa bile ekonomik istikrarın pekiştirilmesi, kalıcı büyümenin ve dolayısıyla yüksek katma değere yönelik ekonomik yapı dönüşümünün sağlanması gibi ağır bir gündemin yönetimi beklediğini, aynı günlerde yayınlanan ISO-500 verilerinin bu yöndeki kaygıları teyid ettiğini belirtmiştik. (24 Temmuz 2007 tarihli Dünya) Aynı listenin geçen hafta yayınlanan 2008 yılı versiyonu, iyimserlik aşılamayan bir yılın ardından bekleneceği gibi durumda olumlu bir değişiklik olmadığını, üstelik ortaya çıkan tablonun yakın gelecek ile ilgili umut verici yorumlara da pek imkan vermediğini gösteriyor.

İlk 500'de yeni veriler

İlk 500 firma ile ilgili rakamlara topluca bir bakış, özellikle iç dinamiklerde ve stratejide yapısal denebilecek bir değişimin ortaya çıkmadığını, buna karşılık değerli TL ve cari açık gibi epeydir içinden çıkmaya çalıştığımız bir ikilem ile enerji ve emtia fiyatlarındaki artış gibi küresel bir gelişmenin sonuçlara damgasını vurduğunu fark etmeye yetiyor.

Aslında salt toplam kar düzeyine bakıldığında yüzde 34 gibi bir artış sözkonusu. Ancak 4.3 milyar YTL düzeyindeki bu artışın 2.8 milyar YTL kadar bir bölümü yani yüzde 65'i faiz ve kambiyo karından yani faaliyet dışı gelirlerden kaynaklanıyor. Ancak 2001 krizi öncesindeki durumdan farklı olarak, bu **defa karlılığın temel kaynağı faiz geliri değil, düşük kurdan ve döviz borçlarından dolayı lehte oluşan kur farkları yani kambiyo karları.** Öyle ki sadece dolar düşüklüğünden dolayı ortaya çıkan kambiyo karı 4.8 milyar YTL düzeyine çıkıyor. Yani içeride bir verimlilik ya da katma değer artışından söz edemiyoruz.

Öte yandan faaliyet dışı karın toplam kar içindeki payı geçen yıl yüzde 26'ya düşmüşken bu yıl yüzde 35'i aşmış. Bu da **firmaların rekabet gücü açısından pek olumlu bir sinyal içermiyor.** Zaten toplam satışlardaki artışın yüzde 3.6, üretimden satışların da

yüzde 4.4 ile sınırlı kalması da firmalarda bir ölçek büyümesinden sözemenin güç olduğunu doğruluyor. **Hele brüt katma değer yarısının ilk 50 şirket tarafından üretilmiş olması, sanayinin tümü için trendin daha olumsuz olduğunu düşündürüyor.** Bu listeye giremeyen KOBİ dünyasında ise karlılığın iyice düşük olduğu tahmin edilebilir.

Şirketlerin borçluluk oranlarında, yine düşük kurdan dolayı, bir puanlık bir düşüş kaydedilirken imalat sanayinin milli gelir içindeki payı 1998'de yüzde 24 iken 2007'de yüzde 16,5'a inmiş, hizmetler sektörünün payı ise aynı sürede yüzde 61'den yüzde 73'e çıkmış bulunuyor. Listede dikkat çeken bir değişiklik de konjonktürel fırsatlardan yararlanan enerji, gıda ve demir-çelik firmalarının öne çıkması.

Öncelik değişmemeli

Durum, şirketler kesiminde, makro ekonomik koşullardaki nisbi düzelmenin desteğiyle, durumun idare edildiğini, ancak köklü yapısal değişim ve stratejik odaklanma belirtilerinin henüz gözlenmediği şeklinde özetlenebilir. Zaten yazının esas amacı da istatistik analizden çok Türkiye'de pek çok alanda gözlediğimiz bu **"günü kurtarma" eğiliminin bir kez daha pahalıya mal olma ihtimalinin artmakta oluşudur.**

Türkiye'nin kalıcı ve istikrarlı büyüme temposunu yakalaması için kurumsal ve yapısal zaafalarını gidermesi, insan sermayesinin ve işgücü kalitesinin yükseltilmesi, reel sektörde yurtiçinde üretilen katma değeri arttıracak bir dönüşümün gerçekleştirilmesi gibi stratejik süreçlerin küresel koşulların elverişli, içerideki gerilim potansiyelinin de daha düşük olduğu dönemlerde hızlandırılması, başka bir deyişle güneşli günlerde çatı onarımının bitirilmesi gerektiğini sıkça vurguladık. Maalesef yapamadık. Şimdi ise daha tehlikeli bir arazide aynı hedeflerin peşindeki koşumuzu sürdürmek zorundayız. Daha tehlikeli diyoruz çünkü **hem yapısal ve kurumsal zaaflarımız** yani kayıtdışı, sanayi stratejisi ve onunla uyumlu teşvik tasarımı, gelir vergisi reformu, sosyal güvenlik açığı, işgücü ve hizmet piyasalarında katılımlar **devam ediyor, hem de bu zaafaların**

şekillendirdiği cari açığı uzun süreden beri ilk kez rezervlerden yiyerek finanse etmek zorunda kalıyoruz. Reel sektör de, henüz araziye düzelterek bir kapasiteye ve gelişmiş iç dinamiklere sahip olmadığı için, sadece lastik patlatmadan ve motor ısıtmadan arabasını kullanma başarısıyla yetiniyor.

Bu dönemde en büyük risk, kontrollü enflasyon ile senkronize edilmiş kalıcı büyüme önceliğinin zorunlu olarak yerini “muhtemel bir krizden sakınma” önceliğine bırakmasıdır. Üstelik ABD’de ülkenin kurumsal ve yapısal avantajları nedeniyle resesyon ihtimali zayıflarken, bizi daha fazla ilgilendiren Avrupa’da derin ve uzun bir yavaşlama tehlikesi de ihracat potansiyelimize kısıt yaratabilir. Bütün gücümüz, ekonominin ve reel kesimin, artık edilgen konumundan sıyrılıp kendisine geçmiş olan öncülüğü ve motor işlevini taşımaya yönelik bir dönüşüm sağlamasına yoğunlaştırılmalıdır.

Ortak hedefe kilitlenmek

Bunun için toplumun her kesiminin, eskilerin tabiriyle “idare-i maslahat”dan yani durumu idare etmekten vazgeçerek gerekirse yeni bir stand-by ve kendimize ait yaptırımlı bir mali kural dahil derinliği ve sayısı artan çapalarla ve artık ortak bir uzlaşma tabanına oturan (ayrıca kayıtdışı, teşvik, esnek işgücü piyasalarını da içeren) rekabet politikalarıyla faktör verimliliğini ve katma değeri yükseltme hedefine kilitlenmesi şart.

Üstelik bu koşullarda bile eskiye oranla çok sağlam hale gelmiş bankacılık sisteminde mevduatın krediye dönüşme oranının yüzde 90'lara ulaşması ve kamu kesiminin özel kesimle işbirliğine tamamiyle inanması gibi olumlu parametreler varken, gecikmiş bir arge teşvik kanununun bile zihinsel kodlarda büyük bir değişim yarattığı ortada iken, ortak strateji ihtiyacımızı laf kalabalığına ve hedef karmaşasına feda etmemeliyiz.

Galiba bir de zaten yetersiz mevcudu bölüşme ihtirasımızı dizginleyerek enerjimizi pek de ihtiyacımız olmayan siyasal kavgalar yerine ortak varlığımızı ve insan sermayemizi büyütme ve geliştirme sevdasına harcamalıyız.